26-11-2019

Grzegorz Kaszyński

ostatnia aktualizacja:
27-04-2026

CZY IMIĘ „JEHOWA” POJAWIŁO SIĘ PO RAZ PIERWSZY W XIII WIEKU?

Popularny pogląd głosi, że imię Jehowa pojawiło się po raz pierwszy w dziele ***Pugio fidei*** z ok. 1278 roku autorstwa hiszpańskiego dominikanina Ramóna Martí (łac. Raymundus Martini, 1215[?]-1285[?]). Taki pogląd wyraził na przykład Hans H. Spoer:

> Najwcześniejsze pojawienie się tej transliteracji [Jehowa] znajdujemy w dwóch fragmentach „Pugio fidei”, 1278.

> The pronunciation of the tetragrammaton as "Jehovah" is an absurdity. The earliest appearance of this transliteration we find in two passages of the "Pugio fidei," 1278, though it is not

„The Origin and Interpretation of the Tetragrammaton”
The American Journal of Semitic Languages and Literatures, Oct. 1901, Vol. 18, No. 1, s. 30 [9-35]
https://www.jstor.org/stable/528023

Niektórzy autorzy mówią nawet o XV wieku[*], zapewne nie zauważając, że w tym dziele w sekcji hebrajskiej występuje forma יְהוָה „Jehowa” (w sekcji łacińskiej: ***yohouah***, gdziej indziej w tym dziele: ***yohauah,*** z reguły Tetragram w sekcji łacińskiej jest oddany słowem ***dominus***). **Ten pogląd jest nieaktualny.**

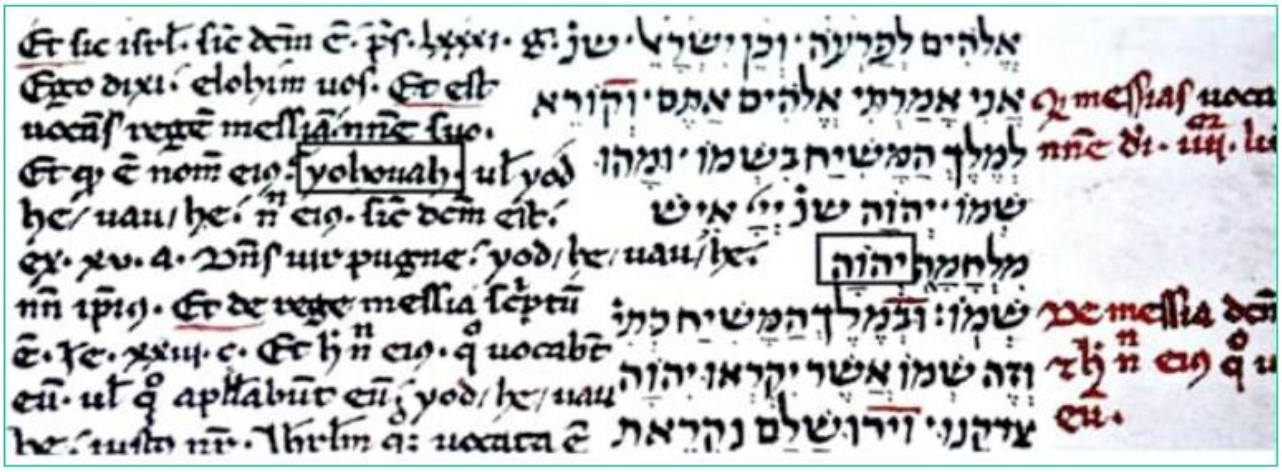

https://almamater.uc.pt/item/56544

Uczony Nehemia Gordon i jego zespół przejrzeli mnóstwo hebrajskich manuskryptów z różnego okresu czasu i znaleźli wiele mss z Tetragramem opatrzonym znakami samogłoskowymi wskazującymi odczyt „Jehowa”. Poniżej prezentuję kilka z nich:

Kodeks Aleppo (IX wiek)

Jednym z najważniejszych hebrajskich rękopisów welinowych jest Kodeks proroków z synagogi karaimskiej w Kairze. Kolofon (notatka końcowa) wskazuje, że sporządził go ok. 895 r. n.e. słynny masoreta Mosze ben Aszer z Tyberiady. Oto pewne przykłady występowania Tetragramu opatrzonego znakami samogłoskowymi wskazującymi odczyt „Jehowa”.

[*] Np. Inne przykłady: HASTINGS, ***Dictionary of the Bible***, t. 2, 1899, s. 199; GESENIUS-BUHL, ***Handwörterbuch***, wyd. 13, 1899, s. 311.

1Krl 8:11

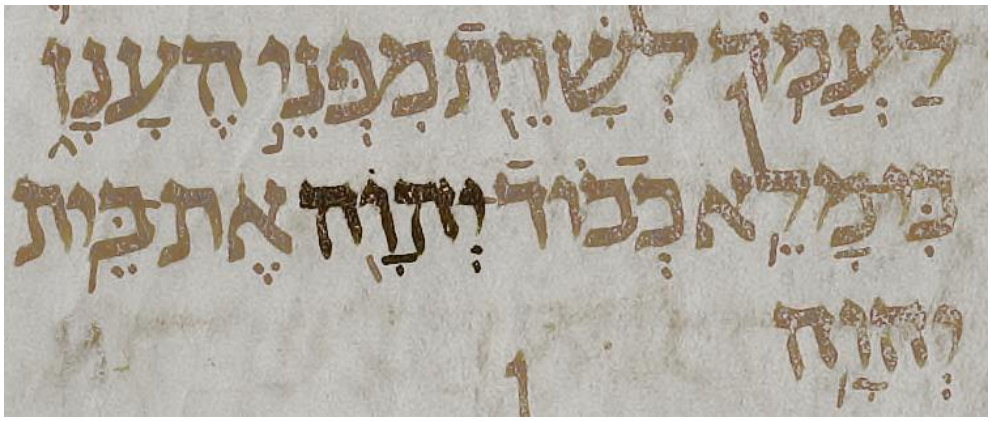

2Krl 20:9

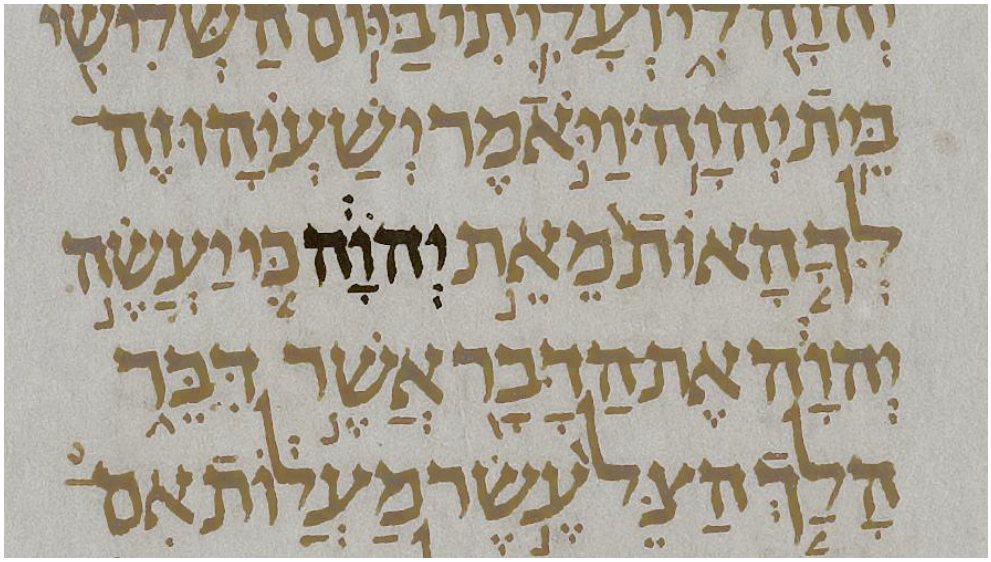

Iz 30:1

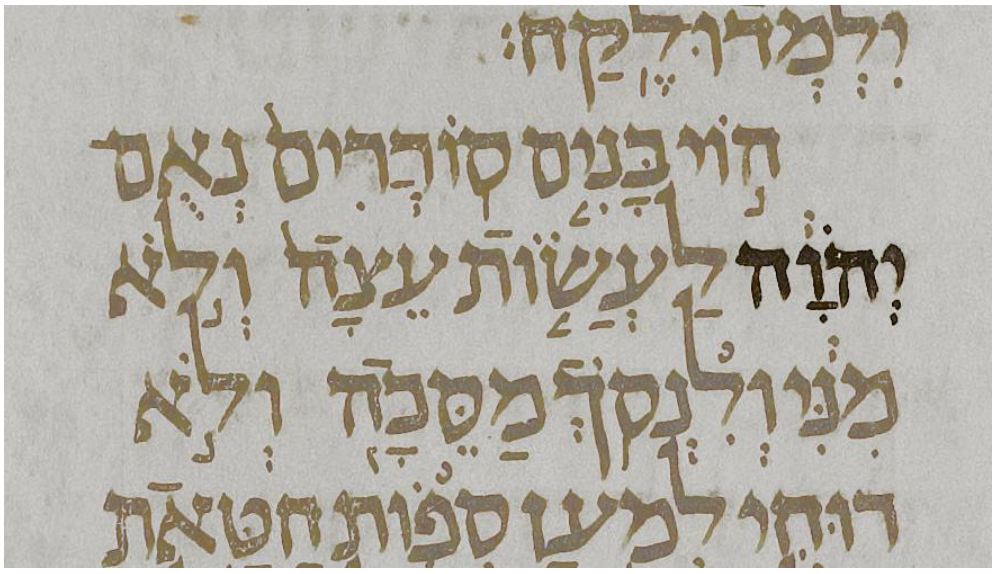

Eze 3:12

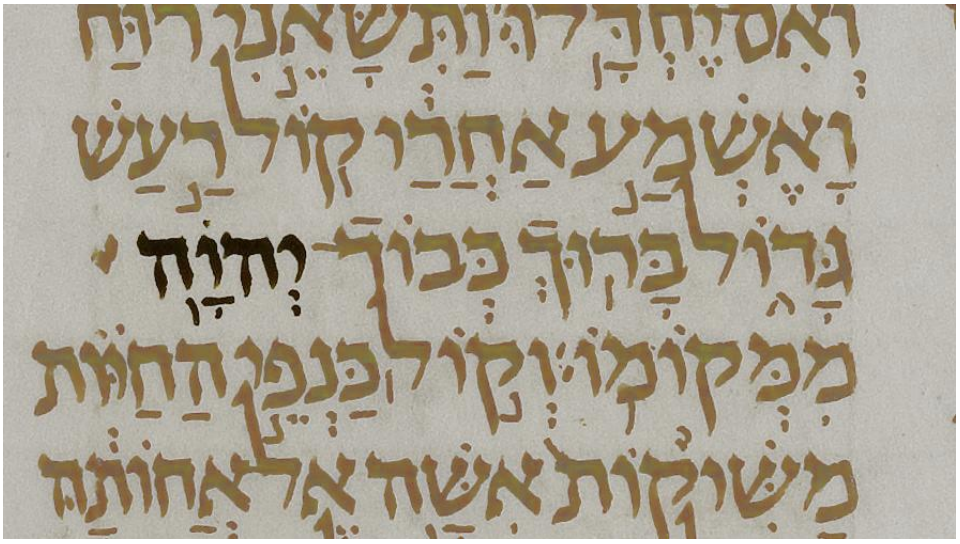

Eze 28:22

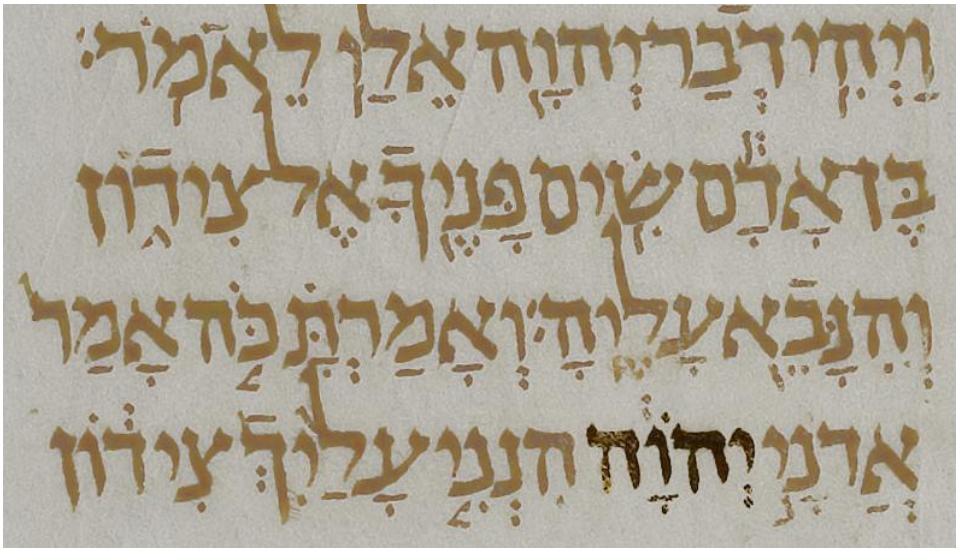

UWAGA: Popularny pogląd głosi, że kiedy Tetragram JHWH poprzedza słowo *'Adonaj*, to należy je czytać *'Elohim*. Tymczasem Tetragram JHWH nie jest opatrzony ani znakami samogłoskowymi od słowa *'Elohim* ani od słowa *'Adonaj*!

Ps 26:12

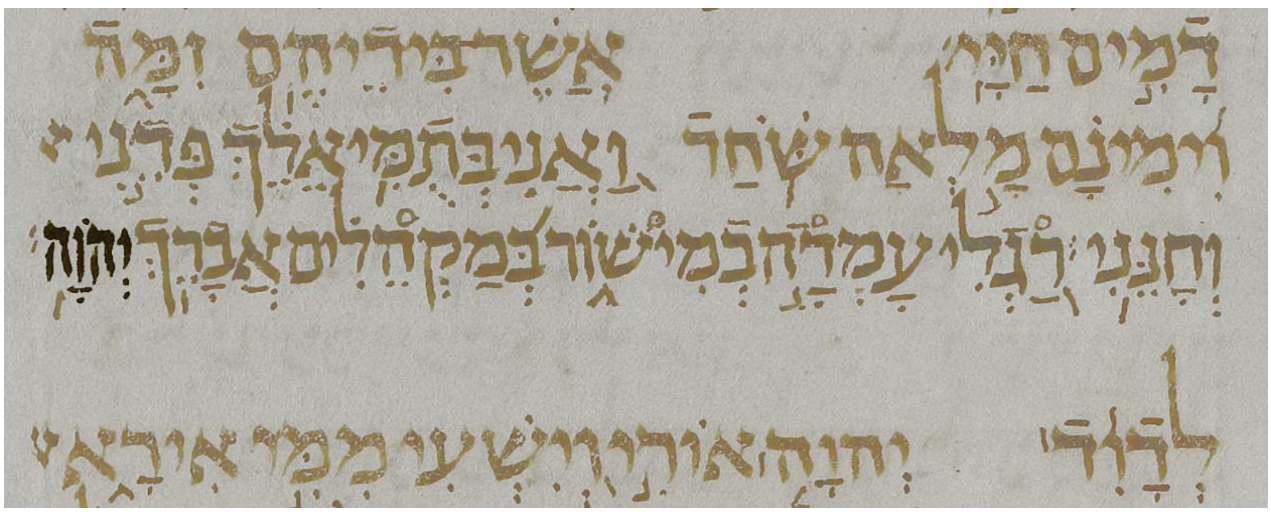

1Sm 15:1

https://archive.org/details/Aleppo_Codex

X wiek

Ten kodeks od 1924 roku znajduje się w British Museum Library (Londyn) pod sygnaturą **MS 9879**. Jest datowany na 900-999 rok. Obejmuje fragment z 2 Kronik, Psalmów, Przysłów, Rut, Kaznodziei, Estery i Daniela. Na zdjęciu: Psalm 15 (2 razy JeHoWaH).

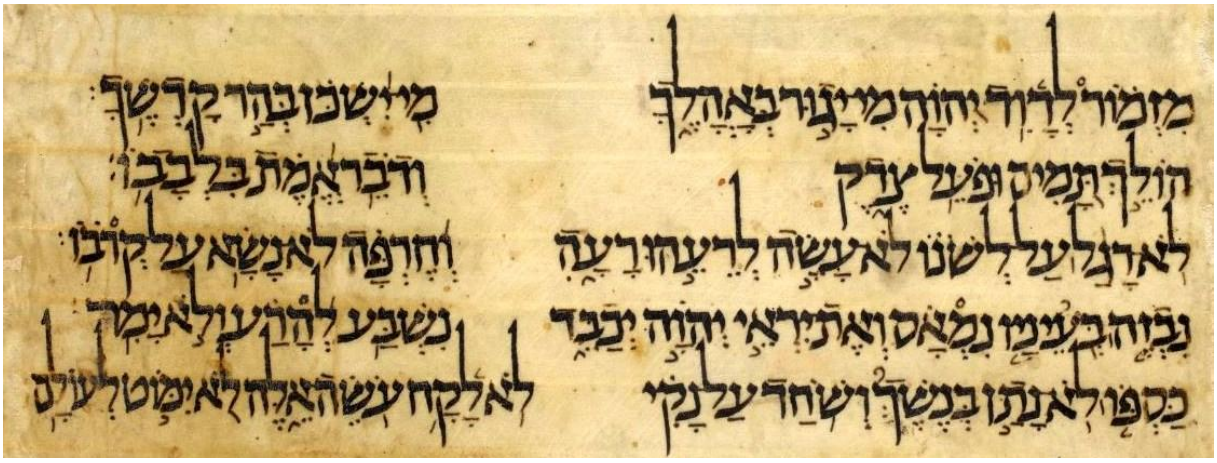

X wiek

Ten fragment z X wieku odkryto w Kairze Genizah i obecnie znajduje się na Uniwersytecie Cambridge (T-S NS 21.28). Na zdjęciu mamy tekst Kpł 27:34: „To są przykazania, które Jehowa nakazał Mojżeszowi synom Izraela na górze Synaj".

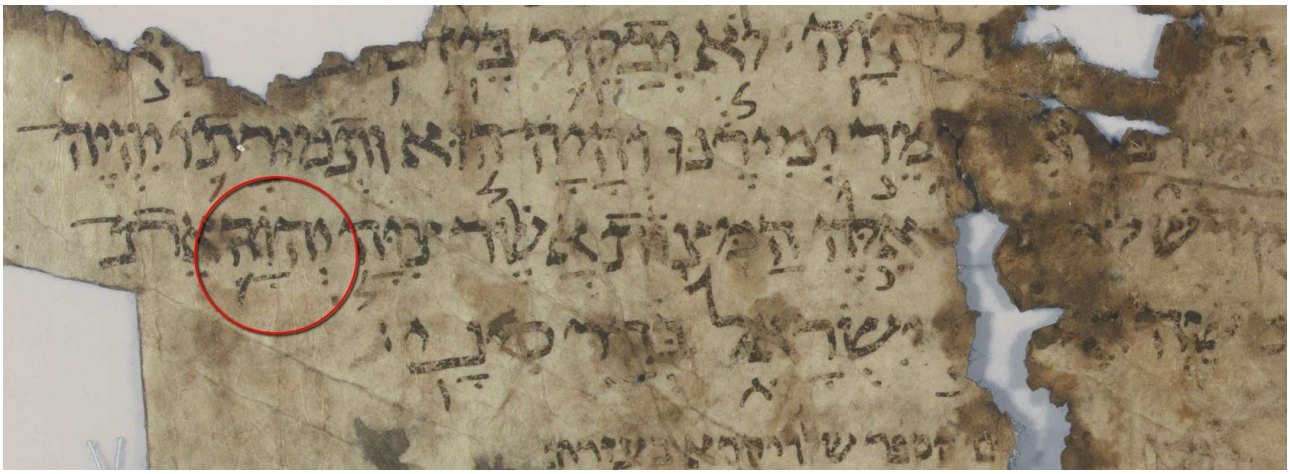

XI wiek

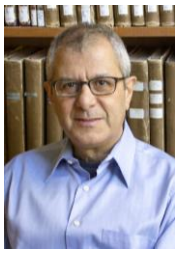

Poniższy mss, zwany **Zechariah Ben 'Anan Manuscript** (ZBAM), znalazł w 2017 r. izraelski prof. Yoram Meital (Ben Gurion University of the Negev) w kairskiej synagodze. Prawdopodobnie pochodzi z 1028 roku. Poniższe zdjęcie ukazuje fragment Psalmu 1. Cały kodeks obejmuje księgi wchodzące w skład trzeciej sekcji ST (Pisma) i zawiera 616 stron. Zob. Y. Maital, "A Thousand-Year-Old Biblical Manuscript Rediscovered in Cairo: The Future of the Egyptian Jewish Past", February 2020, *Jewish Quarterly Review*, Vol. 110(1):195-219.

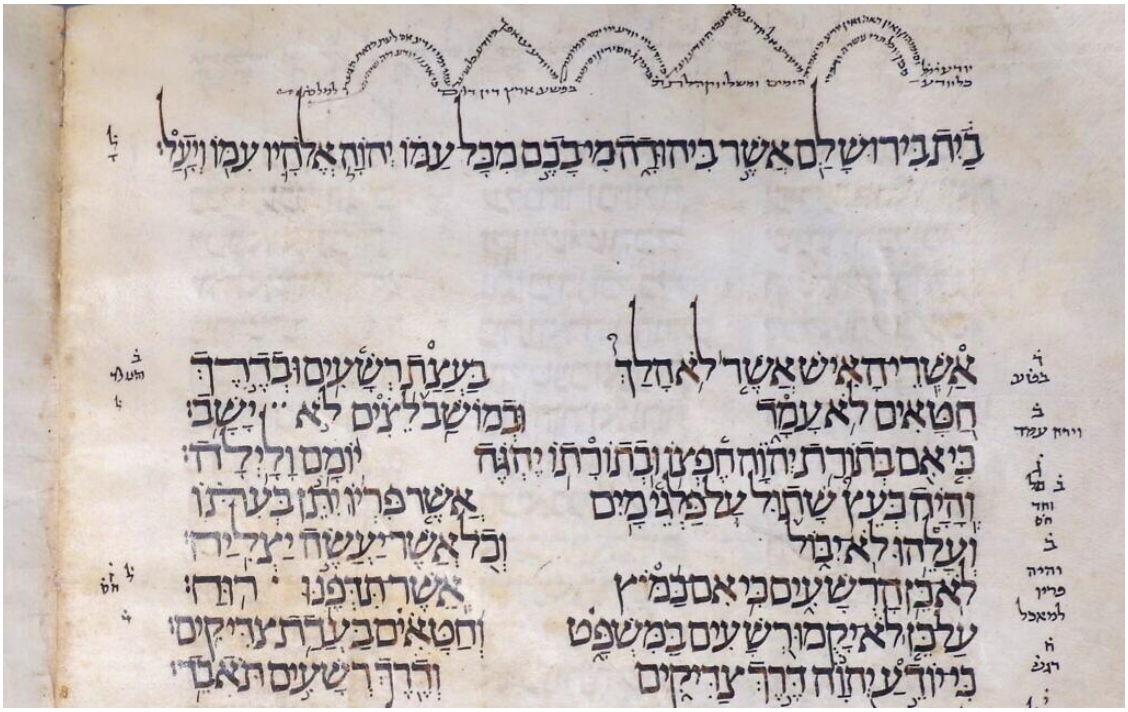

XI wiek

Poniższy mss znaleziono w genizie synagogi należącej do Żydów z Kurdystanu mieszkających w płn. Iraku. Na zdjęciu mamy 3 razy Tetragram opatrzony znakami samogłoskowymi wskazującymi odczyt „Jehowa” (lewa kolumna, 3 linia od dołu ■ prawa kolumna: w połowie kolumny i 5 linia od dołu). Pierwszy werset z tetragramem to Wj 12:25. Każdy werset jest najpierw po hebrajsku, następnie tłumaczony jest na aramejski.

MS 206
Hebrew square book script. Iraq, 1st half of 11th c.

https://www.schoyencollection.com/paleography-collection-introduction/aramaic-hebrew-syriac/4-6-6-hebrew-square/ms-206

XI lub XII wiek

Poniższy mss pochodzi z fragmentarycznego Pentateuchu z Targumu Onḳelosa. Od 1877 roku przechowywany jest w British Museum Library jako **MSS 1467**. Jest datowany na okres 1000-1199. Na zdjęciu znajduje się tekst Kpł 14:1.

XI wiek

Poniższy mss pochodzi z British Museum Library. Oznaczony jest jako **MS 9880**. Został datowany na okres 1075-1124 rok. Na zdjęciu znajduje się tekst Wj 3:15.

XII/XIII wiek

Poniższy mss stanowi kompilację fragmentów biblijnych z jemeńskiego kodeksu z XVI wieku, przy czym opiera się on na tekście ze starszego kodeksu pochodzącego z XII/XIII wieku. W British Museum Library oznaczony jest jako **MS 9881**.

XIII wiek

Poniższy mss jest datowany na okres 1275-1299. W British Museum Library jest dostępny od 1753 roku pod sygnaturą **Harley MS 5710**. Zawiera tekst Księgi Rodzaju do Księgi 2 Królewskiej. Na zdjęciu znajduje się tekst Rdz 6:5-9.